

Nr 11.

Ankom till riksdagens kansli den 24 februari 1920 kl. 3 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion om ändring i 10 § andra stycket i förordningen angående lagfart å fång till fast egendom.

Närvarande: herrar Pettersson i Södertälje, Åkerman, Klefbeck, Rogberg, greve Spens, Reuterskiöld*), J. P. Johansson, Berglund, Lindqvist i Kosta. Hederstierna*), Engberg*), Leo, Carlson i Karlshamn*), Svensson i Betingetorp och Johanson i Gäre.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

I en inom andra kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 246, vilken behandlats av första lagutskottet, har herr *Johansson* i Olstorp hemställt, att riksdagen måtte för sin del besluta sådan ändring av § 10 andra stycket i kungl. förordningen den 16 juni 1875 angående lagfart å fång till fast egendom, att i stället för kungörelse i kyrkorna, sådan kungörelse måtte ske, förutom i Post- och Inrikes tidningar, i minst tre av de tidningar inom det län, där fastigheten är belägen, samt att tiden för klandertalan nedsättes till ett år efter sista kungörandet.

Beträffande motiveringen för ifrågavarande hemställan får utskottet hänvisa till motionen.

Förevarande motion avser ändringar i två hänseenden i 10 § lagfartsförordningen, nämligen dels i fråga om längden av den tid, inom vilken klandertalan må anställas, och dels i avseende å sättet för kungörande av vilande lagfartsansökan.

Bihang till riksdagens protokoll 1920. 9 saml. 1 avd. 8 häft. (Nr 11).

1:o) *Längden av den tid inom vilken klandertalan må väckas.*

I sin ursprungliga lydelse innehöll 10 § lagfartsförordningen allenast bestämmelsen i paragrafens nuvarande första stycke. Det senare stycket av paragrafen har tillagts i sammanhang med de genom kungl. förordningen den 22 april 1881 införda bestämmelserna angående förvärv av fast egendom genom hävd. Enligt sistnämnda förordning grundades hävden, utom på förvärv i god tro, på vunnen lagfart samt oavbruten tjuguarig utövning av äganderätten efter lagfarten. Då vunnen lagfart sålunda gjordes till förutsättning för hävdeförvärvet, blev det tydligtvis nödvändigt att bereda möjlighet till vinnande av lagfart å lagliga förvärv även i de fall, då föregående ägarens åtkomst icke kunde styrkas. Detta skedde genom det till paragrafen fogade andra stycket. Enligt detta kunde, om en lagfartsansökan förklarades vilande på den grund att förre ägarens åtkomst ej styrkts, sökanden begära utfärdande av kungörelse om förhållandet. Om efter kungörelseförfarandets avslutande klander å sökandens fång ej instämde inom tio år, skulle, under vissa i lagrummet angivna förutsättningar, den sökta lagfarten beviljas, oaktat förre ägarens åtkomst ej blivit styrkt.

Nya lagberedningen, som föreslagit nämnda tillägg till ifrågasvarande paragraf, yttrade till motivering härav bland annat:

Nya lagberedningen.

»Sättet för lagfartsansökningens kungörande är ägnat att sprida kännedom om förhållandet inom såväl närmare som fjärrare kretsar. Därjämte måste för lagfarts vinnande företes sannolika skäl, att lagfartssökanden eller han och hans rättsinnehavare oavbrutet under den föreskrivna tiden verkligen såsom ägare haft egendomen i besittning, i vilket hänseende, då tvist därom ännu ej yppats, erforderlig bevisning ansetts lämpligast kunna åstadkommas genom mantals- och skattskrivningslängden. Skulle nämligen den, som alldeles icke eller blott såsom förvaltare eller brukare besatte en fastighet, föranstalta att han något år bleve i berörda längd upptagen såsom ägare till fastigheten, vilket ej kunde ske utan ett falsarium, vore i allt fall utsikten, att sådant kunde utan protest försättas under tio år, ytterst ringa. Ett dylikt tilltag torde därför mycket sällan komma att ens försökas. Vidare bör märkas att, innan lagfarten beviljas, kronans ombudsman i orten skall höras, varigenom tillförlitliga upplysningar kunna vinnas ej mindre om kronans än ock gemenligen om enskildes rätt, samt att domstolen har sig ålagt att med ledning av dessa och andra tillgängliga upplysningar undersöka, huruvida anledning förekommer att annan än sökanden är rätt ägare till fastigheten. Slutligen torde jämväl den tidsutdräkt, som lagfartssökande måste underkasta sig, innefatta ytterligare säkerhet att det föreslagna förfaringsättet ej varder anlitat i oträngt mål och att sålunda den reda i äganderättsförhållandena, vilken lagfartslagen åsyftar, ej varder genom ifrågasvarande stadgande i någon mån rubbad.»

Vid 1891 års riksdag väcktes i andra kammaren en motion (nr 59), vari — under framhållande att den långa tiden av tio år, under vilken lagfartsansökningen skulle vara vilande, visat sig vara förbunden med högst beaktansvärda olägenheter — hemställdes, att den föreskrivna tiden av tio år för klandertalans anställande måtte ändras till fem år samt att den tid, under vilken sökanden eller hans rättsinnehavare skulle hava varit i mantals- och skattskrivningslängd upptagna, jämväl måtte sättas till fem år.

Laguskottet åberopade ovannämnda uttalande av nya lagberedningen angående de i förevarande stadgande givna garantier mot att den reda i äganderättsförhållandena, vilken lagfartslagen åsyftade, skulle rubbas, samt anförde vidare (utlåt. nr 8):

»Utskottet föreställer sig, att verkan av nämnda garantier icke i någon väsentlig mån skulle förringas, därest, på sätt motionären föreslagit, den tid, som skall hava förflutit från det lagfartsansökningen sista gången kungjorts, förkortades med hälften.

*Laguskottet
1891 nr 8.*

Erfarenheten har ådagalagt, att ifrågavarande förfarande icke användes så ofta, som förhållandena därtill giva anledning; och torde skälet härtill närmast vara, att tiden syntes för lång. För fastighetsförhållandenas ordnande och stabilitet är det emellertid av största vikt, att den utväg därtill, som tillståndet till berörda förfarande öppnat, anlitas i så vidsträckt omfattning som möjligt; och det synes antagligt, att om den föreskrivna väntetiden förkortades så som motionären föreslagit, fastighetsägarna mer allmänt skulle tillgodogöra sig den viktiga förmån, som förfarandet erbjuder dem. Det kan visserligen invändas, att, därest den föreslagna ändringen komme till stånd, vådan av att nämnda förmån beredes jämväl den oredlige förvärvaren, synes bliva större, än den nu är, men utskottet kan icke föreställa sig, att den ifrågasatta inskränkningen i tidsbestämmelsen skulle, då alla övriga garantier iakttagas, i och för sig öka denna våda. Det bör dessutom i avseende härå erinras, att liksom bland hela antalet fång de ogiltiga utgöra ett försvinnande fåtal, samma förhållande säkerligen äger rum bland de fall, där det ifrågavarande förfarandet kommer till användning.

Vidare bör ihågkommas, huruledes utom de garantier, som själva författningen föreskriver, ytterligare säkerhet mot missbruk förefinnes därigenom att i allmänhet en rätt lång tid av föregående besittning måste läggas till den tid, vilken berörda förfarande må kräva. Ej heller må den omständigheten lämnas obeaktad, att den preskriptionstid, varom fråga är, icke är av beskaffenhet att, då densamma lupit till ända, avskära möjligheten för den rättmätige ägaren att göra sin rätt gällande. I betraktande härav synes nu gällande tidsbestämmelse kunna utan olägenhet eller våda utbytas emot den i motionen föreslagna.»

Utskottet hemställde därför om bifall till motionen, och blev utskottets hemställan av riksdagen bifallen.

I den nu förevarande motionen yrkas, att tiden för klandertalan nedsättes från fem till ett år efter avslutat kungörelseförfarande.

Utskottet.

Såsom av förestående redogörelse framgår, var syftet med nu förevarande stadgande att för den, som i god tro förvärvat fastighet men ej kunde styrka förre ägarens åtkomst, bereda möjlighet att det oaktat erhålla lagfart å sitt fång och därefter vinna hävd å fastigheten. Att nu, på sätt i motionen föreslås, vidtaga en ytterligare inskränkning i tiden för klandertalans anställande utöver den, som verkställdes år 1891, kan utskottet ej förorda. Den garanti man velat vinna mot att lagfart skulle kunna erhållas å olagliga förvärv, skulle vid ett bifall till motionen i denna del ej oväsentligt rubbas, och den rättmätiga ägarens intressen äventyras. Utskottet anser sig sålunda ej kunna tillstyrka motionen i berörda del.

2:o) *Den ifrågasatta ändringen av kungörelseförfarandet.*

Enligt den avfattning, 10 § andra stycket lagfartsförordningen erhöll genom kungl. förordningen den 22 april 1881, skulle kungörelsen om att lagfartsansökningen förklarats vilande genom sökandens försorg tre gånger, minst en månad mellan varje gång, så väl införas i allmänna tidningarna som ock, när fråga vore om egendom å landet, uppläsas i tingslagets kyrkor.

Ändring av denna bestämmelse i fråga om sättet för kungörandet påkallades vid 1895 års riksdag uti två inom andra kammaren väckta motioner (nr:is 52 och 83).

I den ena föreslogs, att lagfartskungörelsen skulle uppläsas i tingslagets kyrkor allenast en gång, eller ock att sådan kungörelse väl skulle uppläsas tre gånger, men endast i socknens och angränsande socknars kyrkor.

I den andra hemställdes, att i lagrummet efter orden »uppläst i tingslagets kyrkor» måtte insättas orden »eller, där tingslaget består av mera än ett härad, i häradets kyrkor.»

*Lagutskottet
1895 nr 38.*

Lagutskottet framhöll, hurusom båda motionerna gäve uttryck åt den uppfattning, att ifrågavarande bestämmelse i lagfartsförordningen mera än nödigt förorsakade den lagfartssökande kostnader och besvär, samt anförde, att det även enligt utskottets uppfattning kunde ifrågasättas, huruvida icke i förevarande fall kungörelsens uppläsning i kyrkorna skulle kunna utan olägenhet inskränkas. Särskilt där flera härad eller tingslag blivit till ett tingslag sammanslagna syntes kungörelsernas uppläsande i samtliga kyrkor i det nya större tingslaget utskottet icke

vara av behovet påkallat. Utskottet hemställde därför, att riksdagen ville i skrivelse anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes taga i övervägande, i vad mån en inskränkning i förevarande bestämmelse om kungörelses uppläsande i kyrka lämpligen kunde äga rum. Utskottets hemställan bifölls av riksdagen.

I anledning av riksdagens berörda skrivelse framlades vid 1897 års riksdag en kungl. proposition (nr 18) med förslag om ändring av 10 § lagfartsförordningen, i syfte att uppläsande i kyrka av kungörelse om lagfartsansökning skulle kunna i någon mån inskränkas.

Lagutskottet hemställde, med viss ändring av det kungliga förslaget, att kungörelse av däri omförmält slag skulle, när fråga vore om egendom å landet, jämte det den infördes i allmänna tidningarna, uppläsas i kyrkan för den församling, där egendomen vore belägen, ävensom, när tingslaget bestode av mera än en församling, jämväl i kyrkorna för angränsande inom tingslaget belägna församlingar. I samma utlåtande avstyrkte utskottet en inom andra kammaren väckt motion (nr 16), att kungörelse om lagfartsansökan skulle införas jämväl i länskungörelserna.

*Lagutskottet
1897 nr 6.*

Riksdagen biföll utskottets hemställan, och den 19 november 1897 utfärdades lag i ämnet av nyss angivet innehåll. Lagrummet har sedermera, såvitt nu är i fråga, ej undergått någon ändring.

I detta sammanhang får utskottet erinra därom, att frågan om inskränkning av kungörelsens uppläsande i kyrka i hela dess vidd varit föremål för upprepade framställningar i kyrkomötet och riksdagen, därvid framhållits, att den gällande ordningen lede av åtskilliga svåra olägenheter. Ett särskilt förslag till lag angående offentliggörande av allmänna författningar och kungörelser samt enskilda tillkännagivanden finnes utarbetat av den av Kungl. Maj:t den 21 november 1890 tillsatta kommittén för utarbetande av förslag till ändringar i kyrkolagen m. m. Enligt kommitténs berörda förslag skulle allenast kyrkliga kungörelser uppläsas i kyrkorna; de världsliga kungörelserna däremot, vilka ansågos kräva en annan form för publicerande, borde fästas å anslagstavla, varjämte uppläsning av vissa kungörelser skulle ske dels genom kommunalnämndens försorg i sockenstuga eller annat lämpligt rum i närheten av sockenkyrkan och dels å kommunal- eller kyrkostämman eller vid stadsfullmäktiges sammanträde.

*Kyrkolags-
kommittén.*

År 1905 anhöll riksdagen, i anledning av väckt motion, i skrivelse till Konungen (nr 50) om åtgärders vidtagande för inskränkning av kungörelsens uppläsande i kyrkorna. Berörda riksdagsskrivelse lydde sålunda:

Riksdagens
skrivelse nr 50
år 1905.

»I en inom riksdagen väckt motion har framhållits önskvärdheten av att åtgärder vidtagas för att ytterligare inskränka uppläsandet av kungörelser i kyrkorna.

Det erinras i denna motion, hurusom genom lag den 1 juni 1894 ett steg tagits till inskränkning av kungörelsens uppläsande från predikstolarna och att i nädigt cirkulär till Eders Kungl. Maj:ts befallningshavande den 28 maj 1897 föreskrifter meddelats i syfte att åstadkomma ytterligare minskning i detta uppläsande.

Med erkännande att genom dessa lagbestämmelser väg till ett mera rationellt tillvägagående i det ifrågavarande avseendet banats, hade likväl 1898 års kyrkomöte funnit sig böra ingå med underdanig anhållan, det täcktes Eders Kungl. Maj:ts vidtaga åtgärder för inskränkning i väsentlig mån av kungörelsens uppläsande från predikstolen. Det önskemål nämnda kyrkomöte sålunda uttalat hade emellertid — frånsett att genom nädigt cirkulär den 1 mars 1901 Eders Kungl. Maj:ts befallningshavandes uppmärksamhet fästs å angelägenheten att noggrant iakttaga föreskrifterna i förstämda cirkulär — ännu icke blivit uppfyllt.

Euligt riksdagens mening finnas goda skäl för att ytterligare inskränka det föga tidsenliga uppläsandet i kyrkorna av en mängd olikartade kungörelser. Från allmänt medborgerlig och kommunal synpunkt måste detta sätt att bringa kungörelser till allmänhetens kännedom numera anses blott ofullständigt fylla sitt ändamål. Till statskyrkan icke hörande medborgare och ett stort antal av hennes egna medlemmar betjänas icke därav. På många håll står kyrkan merendels tom, under det att offentlighöret sker av vad staten har att tillkännagiva och påbjuda. På grund av svårigheten att rätt fatta och minnas åtminstone ett något utförligare muntligt meddelande äro jämväl de kyrkobesökande redan nu i många fall hänvisade till att på annat sätt erhålla närmare kännedom om mera viktiga ärenden.

Vidare synes det brukliga kungörelseläsandet ur kyrklig synpunkt vara synnerligen olämpligt, då det icke allenast är främmande för gudstjänstens idé, utan tillika störande för det religiösa livet. Slutligen torde det med hänsyn till den prästerliga ämbetsverksamheten vara värt beaktande, att prästen genom ifrågavarande åliggande kan finna sig nödsakad att på ett brådskande sätt utföra sin egentliga ämbetsgärning, eller bliva ställd i det ytterst plågsamma läget att nödgas lämna intyg om en uppläsning från predikstolen, som på grund av andra oundgängliga åligganden ej kunnat på ett fullt lagenligt sätt äga rum. Stundom kan nämligen kungörelseuppläsandet bliva ganska tidskrävande, ej minst på landsbygden, där man av sparsamhets- och bekvämlighetsskäl ofta nog för sina enskilda tillkännagivanden föredrager predikstolen framför tidningarna, som dock numera knappast torde saknas i någon by eller gård.

Riksdagen, som alltså ansluter sig till det i motionen uttalade önskemål, får fördenskull hos Eders Kungl. Maj:ts anhålla om åtgärders vidtagande för ytterligare inskränkning i det föreskrivna kungörelseuppläsandet från predikstolen.»

Berörda fråga är på Kungl. Maj:ts prövning beroende.

Erinras kan vidare därom, att även frågan om den *legala annonseringen i allmänhet* varit föremål för framställning från riksdagens sida.

Vid 1895 års riksdag hemställde sålunda lagutskottet (utlåtande nr 38) i anledning av en inom andra kammaren väckt motion (nr 89), att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:ts anhålla om utredning

om och i vilka fall inskränkning i den genom lag och författningar stadgade legala annonseringen kunde äga rum samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill den verkställda utredningen kunde föranleda. Utskottet yttrade därvid:

»Det torde ej kunna bestridas, att den i lag och författningar stadgade annonseringsskyldigheten ofta verkar betungande för de samhällsmedlemmar, vilka för bevakande av sina intressen hava att fullgöra densamma; och det bör därför anses såsom ett önskningsmål att inskränka denna skyldighet, så långt sådant utan olägenhet låter sig göra.

*Lagutskottet
1895 nr 38.*

Uti ifrågavarande motion har särskilt framhållits det enligt motionärens tanke onödiga fördyrandet av annonseringsskyldighetens fullgörande, som bliver en följd av de ofta förekommande stadgandena, att en kungörelse skall i allmänna tidningarna införas tre gånger; och motionären har tillika påpekat den tvivelaktiga, i alla händelser ytterst ringa fördel, som en upprepad annonsering i de allmänna tidningarne medför.

Utskottet måste i detta fall giva motionären rätt. Det nuvarande tillståndet i fråga om legal annonsering är i många avseenden mindre tillfredsställande och utskottet anser en förändring härutinnan vara önskelig, dels ur synpunkten att söka åstadkomma minskning i kostnaderna för vederbörande annonsör, dels ock huvudsakligast av den anledning, att det nu stadgade annonseringssättet ej medför den därmed åsyftade verkan — att sprida kännedom om ett visst faktum eller en viss händelse till alla dem, som därav kunna hava intresse.

Men ännu ett skäl finnes varför enligt utskottets åsikt en revision av gällande bestämmelser är påkallad.

Vid granskning av den förteckning, som utskottet låtit sitt kansli upprätta över de stadganden i allmänna lagen och viktigare allmänna författningar, vilka innehålla bestämmelse om annonserings verkställande — vilken förteckning såsom bilaga åtföljer utskottets betänkande — har nämligen utskottet i många fall ej kunnat finna någon giltig, i förhållandena egen natur grundad anledning till den olikhet i föreskrifter, som äger rum, särskilt därutinnan, att i vissa fall annonsering trenne gånger är påbjuden, i andra fall åter annonsering en gång är tillräcklig. Enhet i dessa hänseenden lär ej kunna vinnas med mindre än att samtliga annonseringsstadganden underkastas revision.»

Utskottets berörda hemställan blev av riksdagen bifallen.

I ovan omförmälda proposition nr 18 vid 1897 års riksdag med förslag till viss ändring av 10 § lagfartsförordningen, förklarade fördragande departementschefen i fråga om riksdagens nyss berörda hemställan, att han ej kunde förorda den däri begärda utredningen. De tillkännagivanden, som genom annonsering bringades till allmänhetens kännedom vore nämligen enligt departementschefens mening av så skiljaktig beskaffenhet, att ett för alla sådana tillkännagivanden lika annonseringssätt icke lämpligen kunde föreskrivas; å andra sidan syntes den lättnad i annonseringskostnaderna, vilken skulle kunna genom ändring i gällande bestämmelser beredas, icke äga den huvudsakliga betydelse, att

*Kungl. prop.
nr 18
år 1897.*

endast för sådant ändamål borde företagas en så omfattande lagrevision, som i följd av omöjligheten att uppställa en allmängiltig regel om annonseringssättet skulle bliva erforderlig. När förslag till nya lagar eller författningar eller till ändring i äldre sådana av annan anledning upprättades, borde emellertid de av riksdagen framhållna omständigheterna enligt departementschefens mening i förekommande fall tagas i betraktande.

Med den nu förevarande motionen åsyftas sådan ändring beträffande det i 10 § andra stycket lagfartsförordningen föreskrivna kungörelseförfarandet, att kungörelsens uppläsande i kyrka skulle ersättas av dess införande i minst tre av de tidningar inom det län, där fastigheten är belägen.

Utskottet.

Utskottet kan ej heller i nu omförmälda del tillstyrka motionen. Såsom av ovannämnda redogörelse framgår, är frågan om inskränkning av kungörelsens uppläsande i kyrka till följd av riksdagens skrivelse år 1905 för närvarande beroende på Kungl. Maj:ts prövning. Att vid sådant förhållande, på sätt i motionen föreslås, upphäva föreskriften om kungörelsens uppläsande i kyrka i allenast ett av de talrikt förekommande fall, där sådan föreskrift meddelats, synes ej vara lämpligt. Frågan om upphävande av lagfartsansökans uppläsande i kyrka bör tagas under överbäggande i samband med den prövning av berörda spörsmål i hela dess vidd, som på Kungl. Maj:t ankommer, och härvid bör enligt utskottets mening tillses, ej blott att kungörelsen om lagfartsansökningen göres i möjligaste mån effektiv, utan även att — på sätt jämväl förut av riksdagen framhållits — kostnaden för den lagfartssökande ej mer än nödigt ökas.

På grund av vad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att ifrågavarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 24 februari 1920.

På första lagutskottets vägnar:

JAKOB PETTERSSON.